



## HODNOCENÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno: **Bc. Štefan Čáni**

Studijní obor: Etika v sociální práci

Název práce: **Vztah studentů vyšší odborné školy sociální práce k výkonu profese sociálního pracovníka po ukončení vzdělání**

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Markéta Elichová, Ph.D.

Oponent: PhDr. Ing. Marie Lhotová, Ph.D.

Předložená diplomová práce se zaměřuje na obor sociální práce zejména z hlediska profesních aspektů, jako je vymezení, typologie a zejména vzdělávání a motivace k práci. Pojetí sociální práce, její vymezení a způsoby jsou oporou pro výzkum vztahující se k VOŠ v Domažlicích.

**Cíle práce** jsou formulovány velmi široce, jako takové paralelně odpovídají oboru sociální práce, která je také ve svém širokém záběru mnohdy bez stanovení hranic nakonec málo čitelná a její definiční oblast vyžaduje strukturování. Oceňuji, že je zmíněna též nekomplexnost (komplexní je tehdy, spolupracuje-li s dalšími obory) a rozplizolost (35), o které mluví Musil.

V průběhu čtení diplomové práce však nakonec dospíváme k přesvědčení, že témata vymezená pro výzkum jsou nejen zajímavá, ale i nosná. Pro pregnančnější uchopení tématu by možná prospěla formulace cíle práce též na obecnější rovině, tak, aby zahrnovala odpověď na to, proč takováto diplomová práce vzniká, co chce autor svými výzkumnými sondami říci a jak by mohla být přínosná oboru. Jsem také přesvědčena, že takováto práce si žádá další rozpracování, zejména pak to, jak přistupovat k výsledkům, co z ní lze dále rozpracovávat a jakým způsobem. Pokud práce toto neslibuje, bylo by ji možné, ačkoliv je skvěle prezentovaná, považovat za povrchní. Tím myslím (ačkoliv jsem si vědoma, že práce akcentovala obor etika v sociální práci) zejména psychologickou oblast, např. absenci poukazů na osobnost sociálního pracovníka, nikoliv obecně, ale v odpovědích na možnosti a meze provádění této profese dané osobnostními charakteristikami, event. též psychickými problémy, prezentujícími se např. právě v neschopnosti řešit dilemata, obtížích při rozhodování nebo neschopnosti otevřeně komunikovat apod.



**Cílem práce** dle autora bylo získat odpovědi na řadu otázek - zjištění současného postoje studentů VOŠ k výkonu profese sociálního pracovníka po ukončení studia, jaké pojetí sociální práce současní studenti preferují pro svou event. kariéru, jaké klienty preferují. **Cíl práce** byl dále zformulován pro rámec výzkumného šetření a rozdělen **na tři dílčí cíle**. První cíl se vztahoval ke zjišťování motivace ke studiu, tedy zda po ukončení studia chtějí vykonávat profesi sociálního pracovníka a zda tato motivace přetrvává i v průběhu studia, druhý cíl, zda studenti dálkového studia chtějí získat pozici sociálního pracovníka, a třetí cíl je označení, které pojetí sociální práce (podle Musilova rozdělení) bude v největším počtu zastoupeno mezi studenty VOŠ, jak studentů prezenčního studia, tak těch, kteří ještě nepracují. V rámci výzkumného šetření si autor stanovil **další dva cíle**: Z jakého důvodu si studenti zvolili právě VOŠ v Domažlicích, s jakou cílovou skupinou klientů by chtěli, pracovat či jakou službu vykonávat byl zda ve vztahu k výkonu povolání sociálního pracovníka. Tato část práce je už z hlediska toho, že autor tuto školu navštěvoval a byl přítomen vypracovávání dotazníků, zajímavá tím, že dovolí interpretace k výsledkům šetření. V paralele s mnoha cíli práce i název školy, kde byl prováděn výzkum, Vyšší odborná škola, Obchodní akademie a Střední zdravotnická škola (na začátku kap. 2.6. uvedeno Vyšší odborná škola Sociální práce v Domažlicích) je natolik široký a v podstatě nejasný, že není divné, že studenti nemusí brát zaměření školy zcela jednoznačně na zřetel, což může více či méně vědomě ovlivňovat jejich motivaci.

Z metodologického hlediska autor použil postupy kvantitativní metodologie, měl dostatečný počet respondentů (193, 68+146) a využíval dotazníky vlastní konstrukce. Oceňuji, že svou přítomností při vyplňování zajistil návratnost dotazníků, a zejména oceňuji, že autor důsledně označuje danou oblast výzkumu a nesnaží se výsledky výzkumného šetření zevšeobecňovat, ale interpretuje je vždy v kontextu dané školy. Samozřejmě by se dalo statistickými metodami při stanovení určité hladiny významnosti specifikovat s jakou pravděpodobností by se daly výsledky šetření zevšeobecnit na jiné VOŠ. Oceňuji také připomenutí několika dalších z již existujících výzkumů a komparaci s výsledky své výzkumné sondy. Jistě by byly zajímavé též výzkumy provedené v zahraničí.

Velkou část textu autor zcela adekvátně při zaměření oboru na etiku v sociální práci věnuje zodpovědnosti. Otázka o zodpovědnosti za rozhodování při výkonu povolání sociálního pracovníka, pokud si zvolí organizaci s určitým pojetím sociální práce je nastavená podivně, protože představa, že by si mohli studenti představovat neřešit dilemata a držet se předpisů nebo zvyklostí v dané instituci, je sama o sobě podivná, ať se přistupuje ke klientům s jakýmkoliv pojetím sociální práce. V závěru



práce však autor dochází ke stejným závěrům a relevantně je zdůvodňuje. Otázkou je, co vlastně věděli studenti prezenčního studia o sociální práci, když se na tento obor hlásili. K diskusi jsou následné teze ohledně rozhodování. Hledání odpovědi na to, co může pomoci novým absolventům škol, aby neselehávali na poli rozhodování, aby neměli strach ze svých rozhodnutí a před rozhodnutím se neschovávali, nenechali rozhodovat jiné, aby pokud se rozhodnou, si za rozhodnutím stáli, toto vše je pěkné, ale někdy změna rozhodnutí je důležitá, stejně tak obava, že se člověk může rozhodnout špatně. Obava člověka, že se rozhodl špatně, je někdy přirozená při vědomí, že někomu může ublížit.

Ráda bych připojila svou vlastní poznámku k rozhodování v náročných situacích. Jestliže se sociální pracovník bojí rozhodovat, vidím jako jediné možné absolvovat individuální psychoterapii, jeho problém pravděpodobně nepomůže řešit žádný etický kodex nebo rada, odůvodnění nebo okoukání toho, jak to dělají druzí nebo jak to má nastavené instituce, ve které pracuje. Neschopnost rozhodování nebo snížená schopnost rozhodování je dána nějakým deficitem v životě člověka. K otázce nevnímání etických dilemat podotýkám, že dilemata je třeba vnímat vždy, nikoliv si ulehčit život a zvyknout si na ně. Podotýkám však, že autor došel k dobrým závěrům, že pro rozhodování nepomůže etický kodex a že etický kodex nemůže plnit úlohu metodického průvodce. Etický kodex chrání obě strany kontraktu.

Konstatování, že pro kvalitní výkon povolání sociálního pracovníka je důležité vytvořit ideální podmínky (35) nebude asi zcela možné, možná by nebylo ani užitečné vnímat ideální podmínky. Jakmile někde figuruje ideál, bývá to pro účastníky rizikové.

Dělení přístupů dle Musila je pro mě osobně problematické v tom, že administrativní typ sociálního pracovníka dostává negativní punc, je označen jako rigidní a byrokratický, bez zájmu o vzdělávání, úředník, kde jeho rolí je manipulace s lidmi za účelem požadované změny u klienta. Takové rozdělení, je-li předkládáno a hovoří se v tomto smyslu ve školách, samo o sobě manipuluje a ovlivňuje studenty v dalším zaměření. I „administrativní sociální pracovník“ může být profesionálem, který v souladu s existujícími předpisy (jak to ostatně dělají a dlužno říci že mnohdy i vyžadují jiné typy sociálních pracovníků), je tím, kdo podá jasné a srozumitelné informace či instrukce, nechybí mu empatie, přestože vyřizuje „papíry“, nenechává klienty, kteří stojí za dveřmi na úřadech ve frontách a mají plno nejistot, stresovat. Naopak oblíbený filantrop má často nedostatečné psychologické vzdělání a pomáhá tak, jak si představuje, že by měl pomáhat, aniž



by řešil zpětnou vazbu, takže produkuje mnohdy pomoc nevyžádanou. Ani ten nemusí být profesionálem.

Proč např. nejsou dobře specifikovány přístupy ke vzdělávání, zaměření na důkazy, kompetenční přístupy a reflexivní přístupy? Jsou to přístupy ke vzdělání, které mohou naplňovat školy specificky – možná by tak přinutily přemýšlet studenty hned od začátku. Určitý dojem povrchnosti by mohla zredukovat dobře zodpovězená otázka Co znamená, tvrzení, že model kompetenční, který je upřednostňován na našich školách, může v různých podobách obsahovat prvky charakteristické spíše pro praxi založenou na důkazech či pro reflexní přístup (17)?

Zajímavé by bylo zjištění oborů, ve kterých studenti sociální práce po absolvování školy skutečně pracují. Mohlo by to pomoci vymezení identity oboru, která se špatně formuluje. Identita oboru se mj. špatně formuluje také proto, že dochází k překračování hranic do jiných oborů, aniž by se vyzemilo „pohraniční pásmo“ v. např. psychologie. Mohli bychom se více dozvědět kromě důvodů proč absolventi nechtějí pracovat v oboru také to, jací jsou ti, kteří nechtějí a ti, kteří v oboru zůstávají, jací jsou ti, kteří „vyhoří“ a ti, kteří zůstávají motivovaní.

Diplomová práce je čtivá, nutí k přemýšlení nad danými tématy, hledá souvislosti, zabývá se kontextem sociální práce, v závěru práce autor dobře interpretuje výsledky výzkumu, ačkoliv zpočátku se zdá, že řada zajímavých grafů zůstane bez hlubší interpretace, diskuse a úvahy o důvodech.

V Seznamu literatury je kvalitní odborná literatura v dostatečném množství (kolem 30 knižních a časopiseckých zdrojů), dále pak elektronické zdroje a zákony vztahující se k tématu. V teoretické části by jistě bylo vhodné využít i zdroje zahraniční.

Závěr:

Diplomová práce je čtivá, autor dosáhl cílů, které si stanovil, prokázal schopnosti pracovat s literaturou a uvažovat o kontextu daných témat. S radostí ji doporučuji k obhajobě.

PhDr. Ing. Marie Lhotová, Ph.D.